

Introducció

“La demografia pot ajudar a integrar el paper de certes característiques estables i dinàmiques que els individus presenten al llarg les seves vides en els processos de planificació i de presa de decisions de les administracions públiques”
(Cabré, 2007, citat a Yépez, Módenes i López Colás, 2007:36)

L'Ajuntament de Vilassar de Mar convoca, amb caràcter biennal, la beca d'investigació Ernest Lluch, amb l'objectiu de potenciar la recerca a nivell local. Aquesta beca es configura com una gran oportunitat per pal·liar les deficiències que actualment pateix la investigació en l'àmbit municipal, causada en gran part per la manca de recursos destinats a aquest fi. En aquest sentit, la rellevància de les recerques a nivell “micro” resulta fonamental per a les institucions locals, ja que suposen una font d'informació directe del passat, present i, fins i tot, poden indicar tendències de futur. D'aquesta manera, és a partir del coneixement directe com es poden desenvolupar polítiques de proximitat que s'adaptin de la millor forma possible a les necessitats dels ciutadans i les ciutadanes. A la vegada, permet dissenyar i implementar polítiques socials proactives, anticipant-se als canvis. Aquesta és precisament la voluntat que persegueix el present projecte d'investigació, ja que el creixement de la població al municipi ha anat directament lligat a un procés de creixent complexitat de l'estructura social. Davant d'aquesta situació es planteja la necessitat de millorar les diagnòstics sobre les necessitats de la ciutadania, i a la vegada es requereix una major concreció en la definició de les polítiques públiques a nivell local. En resum, l'Administració local, dins el marc de proximitat que la caracteritza, ha de ser pionera en innovació, i aquest paper tan sols el pot assumir i desenvolupar a partir del coneixement de la realitat que l'envolta.

La rellevància social i política de la demografia és actualment inqüestionable, tant a nivell local com nacional o internacional. En aquest sentit, tal com planteja Pérez Díaz, “els dos grans símbols sobre

els quals es construeixen les nacions contemporànies són el mapa i les xifres de població. Aquestes xifres, en forma de projeccions demogràfiques, s'han convertit en l'última versió de la bola de cristall per a planificar el futur; quan mostren l'evolució de l'estructura per edats serveixen per a avaluar el sosteniment del sistema de pensions, per a calcular el potencial de la població treballadora en els pròxims anys, per a preveure la demanda de places escolars o perquè empreses de tot tipus facin plans de producció tenint en compte la demanda previsible dels seus productes." Ahora, quan el que es té en compte és la ubicació de les persones i els moviments dins el territori, són aquestes xifres "les que justifiquen les partides pressupostàries municipals, són les que determinen el nombre de representants en els òrgans de govern o són les que permeten avaluar les noves necessitats d'infraestructures i serveis." (Pérez Díaz, 2002:11-12)

Al llarg del segle xx, Catalunya viu immersa en un context de creixement poblacional important, presentant una combinació de cicles de gran augment amb d'altres de creixement més contingut. En aquest sentit, el caràcter cíclic del creixement demogràfic de Catalunya, tot i aparèixer relacionat amb els cicles de fecunditat, guarda una estreta relació amb la cronologia de la immigració, concentrada en dos grans espais de temps: 1915-1930 i 1950-1975. Els efectes d'aquestes onades migratòries sobre el creixement de la població han estat espectaculars, ja que a finals del segle passat, més del 60% de la població era fruit directe o indirecte d'aquesta immigració (Cabré, 1991). Així, doncs, Vilassar de Mar no s'escapa d'aquesta tendència demogràfica, tot i que segueix unes pautes diferents i presenta unes certes particularitats. Ara bé, el denominador comú de l'augment de la població és sens dubte les migracions.

TAULA 1

Recomptes de població
Vilassar de Mar, 1900-2007

	1900	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1981	1990	2000	2007
Vilassar de Mar	1.480	3.021	3.235	3.655	3.807	3.875	4.500	5.736	9.519	12.136	17.000	19.052

Font: Institut d'Estadística de Catalunya i Centre d'Estudis Demogràfics.

Tal com s'observa en la taula, tot i que el procés de creixement de la població al municipi s'inicia ja a principis de segle xx, s'accelera notablement a partir dels anys 70. A partir d'aquest punt, s'observa com en poc més de 35 anys la població gairebé es multiplica per quatre, i

arriba als més de 19.000 habitants l'any 2007. Òbviament, un creixement tan important en un espai de temps tan curt comporta un seguit de canvis en l'estructura demogràfica del municipi, a la vegada que genera unes repercussions que afecten tota l'organització social. En un primer moment, el present estudi pretenia centrar-se en aquesta darrera etapa de creixement demogràfic. Això no obstant, des de l'Ajuntament es va fer la petició d'ampliar els anys d'estudi, pel que finalment s'analitza l'augment de població en dos períodes diferenciats: 1940-1974 i 1975-2007.

Els creixements i descensos de població s'expliquen en funció de tres fenòmens diferents, però no per això desconnectats entre si: naixements, defuncions i migracions. Això no obstant, cal destacar que l'escala territorial determina en bona part quin d'aquests fenòmens té un major poder explicatiu. És a dir, "el paper de les migracions és més determinant com més petit és l'àmbit poblacional analitzat" (Pérez Díaz et al, 2008:190). Les combinacions d'aquests fenòmens, interdependents entre ells, estableixen el ritme de les modificacions de la població, tant en les seves dimensions numèriques com en la seva estructura (Yépez, Módenes i López Colás, 2007:38). És per aquest motiu que el present projecte pretén analitzar de forma diferenciada els tres fenòmens, remarcant especialment el paper de les migracions en el creixement experimentat per Vilassar de Mar en les darreres dècades.

Tal com acabem de comentar, una de les principals característiques dels canvis en l'estructura poblacional de Vilassar de Mar ha estat la seva rapidesa, ja que s'ha concentrat bàsicament en els darrers trenta anys. En aquest sentit, les implicacions d'aquests canvis van des d'aspectes purament urbanístics fins al desenvolupament de serveis municipals. Alhora, no sols resulta destacable el creixement de població en sí, sinó l'evolució i actual configuració de l'estructura per edats del municipi. És a dir, un suposat augment important del col·lectiu de persones majors de 65 anys acaba tenint conseqüències directes en la planificació i la implementació de les polítiques municipals. O bé, si s'observa un augment significatiu de les taxes de natalitat, les necessitats a nivell educatiu també es veuen afectades. Així, doncs, el present projecte s'ha desenvolupat seguint els objectius bàsics següents:

- Analitzar els aspectes més destacats del creixement demogràfic que ha experimentat Vilassar de Mar en les darreres dècades. Per tal de contextualitzar l'anàlisi i poder verificar les particularitats del creixement de la població a nivell municipal, alguns indicadors es posen en relació amb els comarcals i els del conjunt de Catalunya.
- Oferir una visió específica dels canvis demogràfics des d'una perspectiva de cicle de vida. És a dir, tot i que les dades no permeten dur a terme l'estudi des d'una òptica longitudinal, sí que s'ha procurat

prestar una atenció especial a les modificacions en aspectes com la fecunditat, la nupcialitat o l'esperança de vida, destacant-ne els canvis ocorreguts als diferents períodes analitzats.

- Generar coneixement sobre les percepcions dels ciutadans i les ciutadanes sobre el creixement del municipi, les necessitats i la qualitat i condicions de vida a Vilassar de Mar.

D'altra banda, pel que fa a l'estructura del treball, aquest es divideix en quatre grans blocs, cada un dels quals amb diferents apartats i precedits d'una breu explicació sobre la metodologia utilitzada. Aquesta divisió no ha estat gratuïta, sinó que segueix criteris metodològics, ja que les fonts estadístiques utilitzades no permetien fer de tot el treball un sol continuïum. Així, doncs, presentem de forma sintètica l'estructura de l'estudi:

- Al primer capítol s'analitza el creixement de Vilassar de Mar durant el període 1940-1974. Per dur a terme aquest propòsit s'han utilitzat les dades sobre naixements, defuncions i matrimonis que recull el Registre Civil del municipi. Tot i les limitacions que aquestes dades ofereixen, i que es van recollint al llarg del treball, es presenten diferents apartats on es mostra l'evolució d'indicadors de natalitat, mortalitat i nupcialitat a nivell local, aprofundint en l'anàlisi sobre l'origen de la població d'una manera indirecte. Alhora, s'estableix el pes de la immigració en el creixement del municipi durant aquest període.
- El segon bloc se centra en l'estudi dels diferents factors que interveuen en l'augment de població durant el període democràtic. Dividit en diferents apartats, s'hi estudien aspectes rellevants com l'evolució de l'estructura per edats de la població, l'esperança de vida, els nivells de fecunditat i nupcialitat o els moviments de població. En aquest sentit, la disponibilitat d'un ventall major de dades sobre la població permet una major concreció en els indicadors estudiats, així com la seva comparació amb els que presenten el Maresme i el conjunt de Catalunya. Es finalitza aquest segon bloc amb tres breus apartats que analitzen les altes i baixes registrades al municipi i la influència de Barcelona en el creixement del municipi, la nacionalitat de la població i els canvis urbanístics a Vilassar de Mar.
- Al tercer bloc s'exposen els resultats de l'anàlisi qualitativa que s'ha dut a terme per ampliar la present investigació. Per tal de donar profunditat a les dades que es presenten als dos capítols anteriors, s'han desenvolupat tres grups de discussió, centrats sobretot en la reflexió sobre els diferents processos migratoris que han caracteritzat el creixement del municipi durant les darreres dècades.

- Finalment, al quart capítol es presenten de forma sintètica els principals resultats i les conclusions de l'estudi, alhora que es plantegen nous interrogants sobre el futur del municipi a nivell demogràfic.

No voldríem finalitzar aquesta introducció sense mostrar el nostre agraïment a aquelles persones que han col·laborat, ja sigui directament o indirectament, en l'elaboració d'aquest estudi. En primer lloc, voldríem mostrar el nostre reconeixement a l'Ajuntament de Vilassar de Mar que, des de la Regidoria de Cultura, promou la investigació en l'àmbit local, apostant fermament per fer augmentar el coneixement sobre la realitat del municipi. També voldríem agrair a la Laia Ventura i a en Jordi Viñes l'ajuda i, sobretot, la paciència durant els diversos retards en els terminis d'entrega. D'altra banda, tot i que en la portada del treball consta un únic autor, que assumeix plenament tots els possibles i probables errors, aquest estudi no s'hauria pogut dur a terme sense la col·laboració d'en Nico García, que ha estat de gran ajuda en tota la part qualitativa de l'estudi. En aquest sentit, també volem expressar la nostra gratitud a les 24 persones que van participar, de forma altruïsta, en els tres grups de discussió, i que han permès donar sentit a un conjunt de dades, sovint de difícil interpretació.

Sens dubte, agrair també als meus pares i a les meves germanes tot el suport que m'han donat al llarg d'aquests anys, així com l'ajuda en la correcció del text i en la informatització de les dades del Registre Civil. A en Jaume, en Mauri i la Sita per l'ajuda en la realització de gràfics i mapes, per les incomptables hores de biblioteca, i per aguantar estoïcament totes les anades i vingudes del projecte. A l'Anna Sellarès per animar-me a tirar endavant aquest estudi, a l'Enric Flamerich i a en Joan Tusell per aportar els seus coneixements sobre el creixement urbanístic del municipi, i a en Joan Valls per les imatges que encapçalen cada un dels capítols. A l'Aza, per acompanyar-me en bona part d'aquest viatge. I finalment, a tots aquells i aquelles que en algun moment d'aquests darrers dos anys han mostrat interès per l'evolució de l'estudi i han suportat els continus canvis d'humor de l'autor. A tots ells, el més sincer agraïment.

Metodologia

“Només es compara allò comparable.
I tan sols és comparable el que té la mateixa estructura”
(Cabré, 2007, citat a Yépez, Módenes i López Colás, 2007:39)

La present recerca es planteja des d'una perspectiva eminentment quantitativa, ja que l'essència de l'anàlisi demogràfica és òbviament l'estudi estadístic de l'estructura i la dinàmica de la població. Això no obstant, la metodologia d'investigació social és un camp extens en què la controvèrsia no hi està exempta. L'anàlisi sociològica, a diferència d'altres ciències socials com l'economia, té una varietat més gran d'aproximació a l'objecte d'estudi i disposa d'una amplitud de recursos superior als numèrics, utilitzant de manera enormement productiva la interrelació entre anàlisi quantitativa i qualitativa. És dins aquest marc on se situen els tres grups de discussió que s'han dut a terme i que donen un plus d'informació que les dades per si soles no ofereixen. A continuació us presentem la metodologia que s'ha seguit en la realització de la investigació, tant per la vessant quantitativa com qualitativa.

Metodologia quantitativa

El desenvolupament de la demografia com a ciència d'estudi de la població ha estat estretament lligat a la disponibilitat de fonts estadístiques adequades. Per norma general, les fonts demogràfiques són fruit de complexos i costosos processos d'observació de la població. Aquests processos només poden ser abordats per les institucions públiques i, per tant, depenen, en bona part, de la capacitat administrativa i de la voluntat política. A la vegada, hem de tenir en compte que totes les fonts d'informació demogràfica presenten una sèrie de problemàtiques específiques, que a nivell general es podrien agrupar en (Valls, 2002:17-18):

1. La fiabilitat de la font, que arriba fins a les estadístiques més actuals. En aquest sentit, només cal fer esment de les problemàtiques derivades del Padró Municipal d'Habitants. És un registre purament administratiu, sense finalitat estadística, que té associats nombrosos biaixos en la informació. Per exemple, "el fet que el volum de població suposi avantatges econòmics per als ajuntaments pot propiciar que es produeixin manipulacions a l'alça no registrant les baixes. També solen incidir en el Padró, falsejant la realitat demogràfica, diferents avantatges fiscals, de prestacions socials o d'altre tipus que s'obtenen a partir de l'empadronament en un determinat municipi" (Vinuesa (ed.), 1994:25).
2. La conservació de les fonts, sobretot en aquelles d'àmbit local de principis i mitjan segle xx. La inexistència, en molts casos, d'un arxiu local en condicions que vetlli per la conservació d'aquestes fonts condueix a un irreversible deteriorament de la documentació local, i n'augmenta la probabilitat de desaparició.
3. La localització de les fonts d'informació, que esdevé un problema important a causa de la manca d'inventaris que continguin la documentació custodiada a cada un dels arxius catalans.
4. Finalment, la comparabilitat de les fonts. Aquest és un problema important en el moment d'analitzar l'evolució d'una població al llarg del temps, i precisament un dels motius bàsics pels quals s'ha optat per la divisió de la investigació en dos blocs temporals diferents.

En el cas que ens ocupa, el principal problema al que ha hagut de fer front aquesta investigació, a nivell metodològic, és fruit de la proposta per part de l'Ajuntament de Vilassar de Mar d'ampliar els anys d'estudi. Com ja hem comentat, la memòria que es va presentar per accedir a la beca cobria el creixement demogràfic al municipi des de la dècada dels setanta. El jurat va considerar interessant tirar enrere trenta anys més, situant l'inici temporal de l'estudi al començament de la postguerra. Aquesta sol·licitud no suposava només doblar pràcticament els anys, amb els efectes conseqüents en la planificació temporal de la investigació, sinó que generava un enorme problema en referència a les dades disponibles. En aquest sentit, la composició per sexe i edat de la població de Vilassar de Mar, indispensable per a l'anàlisi demogràfica, no està informatitzada als censos de població dels anys 1940, 1950, 1960 i 1970. Per al primer d'aquests censos, tan sols es disposa de les dades per als municipis amb més de 20.000 habitants, mentre que per al de l'any 1950, el líndar baixa fins als 10.000 habitants. Per als dos darrers censos, només apareixen informatitzades les dades per sexe i edat dels municipis més grans de 50.000 habitants. Així doncs, només amb els totals de població es feia impossible realitzar una anàlisi demogràfica en condicions.

Una alternativa per solucionar aquest problema era realitzar l'anàlisi demogràfica a partir de les dades del Padró Municipal d'Habitants.¹ Ara bé, aquesta font de dades es va cremar durant el trasllat de l'arxiu l'any 1963. En no existir còpies ni a l'arxiu del Consell Comarcal del Maresme ni a la Diputació de Barcelona, es va optar per abandonar aquesta via d'estudi. Davant d'aquestes complicacions, l'única opció viable per a dur a terme un estudi demogràfic mínimament solvent passava per la informatització de les dades del Registre Civil, referents als naixements, les defuncions i els matrimonis durant els anys 1940-1974. Aquestes dades, juntament amb els totals de població anuals, permeten, si més no, una aproximació al creixement del municipi durant aquest període. Del 1975 en endavant, les dades sobre el moviment natural de població ja apareixen disponibles a l'Institut d'Estadística de Catalunya. Aquest fet, juntament amb l'existència de les dades dels Censos de Població dels anys 1981, 1991 i 2001 i l'Estadística de Població de 1996, ha propiciat que s'optés per dividir la investigació en aquests dos ventalls d'anys, que, a més, tenen un significat polític important.

Així, doncs, pel que fa al primer període temporal, entre abril i juliol del 2009 es va procedir a la informatització dels diferents volums del Registre Civil. Tal com afirma Jaques Vallin, aquesta font és "un tresor d'informació, [...] una veritable ganga per a la producció d'estadístiques anuals de naixements i defuncions i, consegüentment, per a la mesura regular de la fecunditat i de la mortalitat" (Vallin, 1995:60-61), a la qual es pot afegir l'estudi de la nupcialitat. La informació recollida del Registre Civil la podem resumir al quadre següent.

QUADRE 1

Variables informatitzades del Registre Civil Vilassar de Mar, 1940-1974

a) Naixements
Sobre un total de 2.270 naixements, s'informatitzen les variables següents:
* Data de naixement
* Sexe
Data de naixement del pare i de la mare (a partir d'aquesta variable s'obtenen les
* edats concretes dels progenitors en el moment del naixement del fill o la filla, i la generació a la qual pertanyen tant el pare com la mare)

1. Per a una aproximació a l'evolució històrica del Padró a l'Estat espanyol, es remet el lector al text de M. Sandra GARCIA PÉREZ "El Padrón Municipal de Habitantes: origen, evolución y significado", Revista de Historia Contemporánea, núm. 7, 2007, disponible a: <http://hispaniano.va.rediris.es/7/articulos/7a005.pdf>

<ul style="list-style-type: none"> * Número de fill i anys de matrimoni (informació només disponible fins al 1958) * Si és legítim o natural * Municipi de naixement del pare i de la mare (s'agrupen posteriorment en províncies, per tal d'aprofundir en l'anàlisi sobre els orígens dels progenitors)
b) Defuncions
<p>De cada una de les 1.677 defuncions, es recull la informació següent:</p> <ul style="list-style-type: none"> * Data de la defunció * Sexe * Data de naixement (a partir d'aquesta variable s'obtenen l'edat concreta en el moment de la defunció i la generació a la qual pertanyia) * Província de naixement * Nombre de fills totals i quants segueixen en vida (informació només disponible fins al 1961) * Causa de la defunció (posteriorment es procedeix a agrupar-les seguint la codificació de la Classificació estadística internacional de malalties i altres problemes de salut)
c) Matrimonis
<p>Dels 832 matrimonis celebrats a Vilassar de Mar durant aquest període, s'ha obtingut la informació següent:</p> <ul style="list-style-type: none"> * Data del matrimoni * Data de naixement dels cònjuges (a partir d'aquesta variable s'obtenen les edats concretes de tots dos en el moment del matrimoni i la generació a la qual pertanyen) * Estat civil * Municipi de naixement dels cònjuges (s'agrupen posteriorment en províncies) * Municipi de residència, previ al casament, dels cònjuges * Municipi on fixen la nova residència (i que ha servit com a variable de filtre en l'anàlisi)

D'altra banda, l'estudi demogràfic corresponent al segon període es basa en l'anàlisi de nombrosos indicadors elaborats a partir de diverses fonts estadístiques. Aquestes fonts són:

- Padró Municipal d'Habitants, que, tal com recull l'Institut d'Estadística de Catalunya, presenta diferents dates de referència:
 - 1975: padró municipal d'habitants amb data de referència 31 de desembre.
 - de 1976 a 1979: rectificacions padronals amb data de referència 31 de desembre.
 - 1981: padró municipal d'habitants amb data de referència 1 de març.
 - de 1982 a 1985: rectificacions padronals amb data de referència 31 de març.

- 1986: padró municipal d'habitants amb data de referència 1 d'abril.
 - de 1987 a 1990: rectificacions padronals amb data de referència 1 de gener.
 - 1991: padró municipal d'habitants amb data de referència 1 de març.
 - de 1992 a 1995: rectificacions padronals amb data de referència 1 de gener.
 - 1996: padró municipal d'habitants amb data de referència 1 de maig.
 - de 1998 en endavant: padró continu amb data de referència 1 de gener.
- Cens de Població de 1981, amb data de referència 1 de març.
 - Cens de Població de 1991, amb data de referència 1 de març.
 - Cens de Població de 2001, amb data de referència 1 de novembre, i que no tenen caràcter de xifres oficials de població.
 - Estadística de Població de 1996, amb data de referència 1 de maig.
 - Moviment Natural de la Població (Idescat), de 1975 al 2007.
 - Centre d'Estudis Demogràfics, del qual s'obté la informació sobre:
 - Censo de la Población de España, segons el recompte verificat el 25 de desembre de 1860.
 - Censo de la Población de España, segons l'empadronament fet el 31 de desembre de 1877. Dirección General del Instituto Geográfico y Estadístico de Madrid.
 - Estadística de Variacions Residencials per al període 1988-2007. Instituto Nacional de Estadística.
 - Registre de Planejament Urbanístic. Departament de Política Territorial i Obres Públiques. Generalitat de Catalunya.
 - Estadístiques del Departament de Medi Ambient i Habitatge. Generalitat de Catalunya.

Metodologia qualitativa

La percepció de les migracions ha estat sempre un factor clau en l'anàlisi de la demografia en l'àmbit local. Els veïns, com a grup social, creen imatges generalitzades que actuen com a material per al raonament, els sentiments o les accions enfront dels nousvinguts. És tan important analitzar les característiques més numèriques del procés migratori com el seu impacte en la col·lectivitat. Amb els tres grups de discussió, dividits per edat, s'ha volgut copsar quina visió tenen els

ciutadans de Vilassar de Mar davant els principals processos immigratoris que ha viscut el poble durant els anys d'estudi. Així, el primer grup de discussió estava format per habitants del municipi que tenien, en el moment de la realització de la dinàmica, entre 25 i 40 anys. El segon grup recollia l'opinió de ciutadans que es trobaven en la franja d'edat de 41 a 64 anys, mentre que el darrer estava format per veïns i veïnes majors de 64 anys.

Per realitzar aquestes anàlisis s'han emprat dues eines fonamentals de l'anàlisi de grups (Martí i Rebollo, 2007). La primera d'aquestes eines és la tradicional anàlisi de causa-conseqüència dels dos fenòmens immigratoris estudiats. Amb aquesta tècnica s'intenta maximitzar el volum d'informació aportada pels participants de manera que es tingui en compte el procés migratori com a fet dinàmic. En altres paraules, amb la utilització d'una eina que recalca el procés dinàmic del fenomen migratori, els participants poden seguir els passos d'aquest procés i oferir informació de totes les etapes.

La segona eina que s'ha utilitzat és l'anomenada anàlisi DAFO. Es tracta d'una de les eines bàsiques de diagnòstic de fenòmens en el context de debats grupals. L'objectiu és que els components dels grups arribin a generar acords en aquelles temàtiques tractades, de manera que el grup treballi en funció de quatre eixos. Aquests eixos són els que donen nom a la tècnica: Debilitats, Amenaces, Fortaleses i Oportunitats. Apareixen a nivell de present les debilitats i fortaleses en les que s'emmarca la situació actual del fenomen estudiat. Buscant idees de futur, l'anàlisi se centra en les amenaces i les oportunitats. Podem observar, doncs, que l'anàlisi DAFO pretén estructurar les idees del grup per facilitar l'acord i, a la vegada, ampliar al màxim possible la visió dels participants. En tot moment el grup pot observar quins aspectes se situen en el quadre DAFO, de manera que es crea una interrelació entre les aportacions i el debat.

D'altra banda, cal assenyalar que l'anàlisi del discurs és una pràctica interdisciplinària i amb una enorme amplitud de mètodes. Dins el marc de les dinàmiques de grup, interessa especialment en la legitimitat d'aquest discurs. És a dir, en un context socialment ambigu i poc definit, els participants donen prioritat a la legitimitat buscant acords dins del grup. Les persones participants poden deduir, mitjançant signes que van apareixent progressivament, quins són els arguments que generen menys controvèrsia. D'aquesta manera, "es tendeix a parlar en grup de manera hipercorrecta, d'allò políticament correcte o aquelles idees dominants" (Callejo, 2001:47). Cal destacar que quan en un grup es perceben resistències importants, comença el seu declivi com a grup de discussió per passar a ser faccions confrontades davant del moderador. Ens interessa, per tant, aquell discurs acceptat que, lluny

de crear controvèrsia, actua com a referent legitimador de les accions del grup. Aquelles opinions socialment acceptades com a “veritats” que serviran als individus per crear els fonaments de la seva percepció i de les seves accions.

Al quadre següent hi ha resumits els principals aspectes de les dinàmiques que s’han dut a terme:

QUADRE 2

Aspectes destacats de les dinàmiques de grup

Organització	Realització de les dinàmiques	17, 18 i 19 de febrer de 2010
	Temps	Duració de les dinàmiques 1h 45min
	Espai i infraestructura	Biblioteca Municipal Ernest Lluch i Martín Sala aïllada, participants asseguts en una sola taula - únic centre
Participants	Diversitat sociodemogràfica	Grups de 6-9 persones
		Majoria homes
		No es valoren altres variables socioeconòmiques fora de l’edat
	Diversitat de posicionaments	Participació d’un representant de l’Associació de Daimieleños de Vilassar de Mar i comarca
		Participació de protagonistes de les immigracions
		No-participació de representants públics ni de partits polítics
		Alt percentatge d’acord
Enquadrament	Objectius de la sessió	1. Anàlisi percepció immigració anys 1960-1970 i 1990
		2. Estructuració característiques dels processos migratoris
		3. Anàlisi causes-conseqüències immigració
		4. DAFO
	Intervenció de ponents	Intervenció sense monopolització d’opinions Facilitat d’interacció entre els participants
Dinàmica de grup	Valoració de la tasca	Alt interès a causa de la no-creació de subgrups
		Alt interès a causa de la similitud d’opinions
		Alt interès a causa de l’autoreflexió prèvia
	Temps de debat	1h 30min aproximadament per grup
Dinàmica de debat	S’arriba al procés de col·lapse d’idees	
Resultats	Relacionals	No es crea conflicte entre els participants
	Satisfacció	Bona valoració dels participants respecte a l’activitat

No voldríem finalitzar aquest apartat sobre la metodologia sense fer esment de la importància del paper de l'observador en els grups de discussió (Martí, 2006). Resulta indiscutible que la introducció d'un subjecte extern que disposa d'una certa autoritat sobre el grup pot condicionar la creació del discurs. La figura del moderador apareix com a element que pot arribar a distorsionar les opinions dels individus. En aquest sentit, és àmpliament acceptat que la simple mirada canvia la realitat social que pretenem investigar. Ara bé, les dinàmiques de grup són possiblement el millor mecanisme per a superar aquesta limitació. La no-introducció d'unes regles d'acció en el grup fomenta la derivació del centre d'atenció del moderador cap al grup. Els individus tendeixen a buscar l'acceptació del grup per sobre de la d'un individu que intervé només per fomentar la participació. Així, doncs, és indiscutible que l'existència d'una figura externa condiona la dinàmica grupal, però aquesta intervenció actua en major mesura per facilitar l'elaboració ordenada de discurs.